

สัมมนากฎหมายอาญา

นพดล พลกุล พนักงานอัยการ

Copyright

ชื่อหนังสือ สัมมนากฎหมายอาญา

ผู้แต่ง นพดล พลกุล (รองอัยการจังหวัดสงขลา)

ลิขสิทธิ์ของ นพดล พลกุล

ISBN 978 - 616 - 91666 - 3 - 4

พิมพ์ครั้งที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2557

จัดจำหน่ายในรูปแบบ e - book ธันวาคม พ.ศ.2557

ราคา 248 บาท

จัดทำในรูปแบบ e-book โดย

สำนักพิมพ์สัตะบรรณ

อีเมล: sattabanlaw@hotmail.com

โทรศัพท์: 081-86646880

Website : www.sattaban.com

บรรณาธิการ

วัลภ์ วิเศษสุวรรณ

กองบรรณาธิการ

วิหัย ใจมณี,

ประภาพรรณ คุ่มไพโรจน์

คำนำ

สาระสำคัญของประมวลกฎหมายอาญาสามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ภาค คือ ภาค ๑ บทบัญญัติทั่วไป ภาค ๒ ความผิด และภาค ๓ บทโทษ ดังนั้น การเรียนการสอนวิชากฎหมายอาญาในระดับปริญญาตรีของสถาบันต่าง ๆ โดยทั่วไปแล้วก็จะแบ่งการศึกษาออกเป็นส่วนย่อย ๆ ตามความเหมาะสมของโครงสร้างหลักสูตร ซึ่งเนื้อหาโดยรวมก็จะศึกษาถึงรายละเอียดในมาตราต่าง ๆ ตามที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาดังนั้น นิสิต นักศึกษา จึงมักจะต้องเรียนวิชากฎหมายอาญาควบคู่ไปกับกฎหมายฉบับอื่น ๆ ด้วยในคราวเดียวกัน วิชาสัมมนากฎหมายอาญาจึงถูกกำหนดขึ้นมา เพื่อเป็นการประมวลความรู้เกี่ยวกับกฎหมายอาญาทั้งหมด นอกจากนี้ วิชาสัมมนากฎหมายอาญา ยังครอบคลุมถึงการอธิบายในประเด็นปัญหาต่าง ๆ เมื่อมีการนำกฎหมายอาญาไปปรับใช้กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น

หนังสือสัมมนากฎหมายอาญาเล่มนี้ มีเนื้อหาสอดคล้องกับเจตนารมณ์ดังกล่าวเช่นเดียวกัน และ

นอกจากนี้หากบุคคลทั่วไปซึ่งยังมิได้ศึกษาวิชากฎหมายอาญาจะใช้หนังสือเล่มนี้ศึกษาเพื่อให้เห็นโครงสร้างทั่วไปของกฎหมายอาญา ก็สามารถหาประโยชน์ได้เช่นเดียวกัน เนื่องจากคำอธิบายในหนังสือเน้นให้เห็นภาพกว้าง ๆ ของวิชากฎหมายอาญา มิได้ลงลึกในรายละเอียดแต่อย่างใด

ความเห็นทางด้านกฎหมายซึ่งปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้อ้างอิงจากตำราและบทความของนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน ซึ่งหากต้องการศึกษารายละเอียดเพิ่มเติม ก็สามารถค้นคว้าได้จากรายการหนังสือดังที่ปรากฏอยู่ในบรรณานุกรมท้ายเล่ม แต่อย่างไรก็ตาม ในส่วนของหมายเหตุที่ปรากฏอยู่ท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาซึ่งได้ยกมาเป็นตัวอย่าง ล้วนเป็นความเห็นส่วนตัวของผู้เขียน โดยแท้ ทั้งนี้ ด้วยเจตนาเพื่อขยายความให้ผู้ศึกษาได้เห็นถึงเหตุผลของการใช้กฎหมายในกรณีต่าง ๆ

ผู้เขียนหวังว่าหนังสือสัมมนากฎหมายอาญาเล่มนี้ จะก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในโครงสร้างของกฎหมายอาญาได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนี้หากสามารถจุดประกายให้ผู้ศึกษาเกิดการโต้แย้งทางความคิดหรือตั้งข้อสังเกตใน

ประเด็นต่าง ๆ ได้ ก็จะนับเป็นผลอันดีเลิศ เพราะว่าในการศึกษาวิชากฎหมายให้สัมฤทธิ์ผลนั้น ย่อมต้องผ่านกระบวนการถกเถียงเพื่อให้ตกผลึก

ท้ายที่สุดนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณคุณคณาจารย์ทุกท่านผู้ประศาสน์ความรู้ให้แก่ผู้เขียนตลอดมา อาจารย์วัลลภ วิเศษสุวรรณ กัลยาณมิตรผู้เป็นแหล่งข้อมูลและช่วยตรวจทานต้นฉบับ จนทำให้หนังสือเล่มนี้เปี่ยมคุณค่ายิ่งขึ้น หากว่าหนังสือเล่มนี้จะยังให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ที่ได้ศึกษาบ้าง ผู้เขียนขอมอบความดีเหล่านั้นให้แก่ท่านทั้งหลายดังกล่าวมาแล้ว ส่วนข้อบกพร่องซึ่งหากจะปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้ และขอเสนอแนะประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

นพดล พลกุล

มีนาคม ๒๕๕๗

สารบัญ

	หน้า
บทที่ ๑ การใช้กฎหมายอาญา	๑๕
๑. เวลาที่กฎหมายอาญาใช้บังคับ	๑๖
๒. สถานที่ที่กฎหมายอาญาใช้บังคับ	๓๗
๑. ความผิดที่กระทำในราชอาณาจักรโดยแท้	๓๗
๒. ความผิดที่ถือว่ากระทำในราชอาณาจักร	
โดยผลของกฎหมาย	๔๑
๓. ข้อยกเว้นของหลักดินแดน	๔๗
๔. ข้อยกเว้นเพื่อไม่ให้ลงโทษซ้ำ	๕๓
๓. บุคคลที่กฎหมายอาญาใช้บังคับ	๕๘
 บทที่ ๒ โครงสร้างความผิดในกฎหมายอาญา	 ๖๑
๑. การกระทำ	๖๒
๒. องค์ประกอบภายนอก	๖๕
๓. องค์ประกอบภายใน	๗๐
๓.๑ เจตนา	๗๑

๓.๒ เจตนาพิเศษ	๘๕
๓.๓ ประมาท	๘๘
๓.๔ ไม่เจตนาและไม่ประมาท	๑๐๒
๔. ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล	๑๐๕
๕. คุณธรรมทางกฎหมาย	๑๑๓

บทที่ ๓ เหตุยกเว้นความผิด เหตุยกเว้นโทษ

เหตุผลหย่อนโทษ และเหตุบรรเทาโทษ ๑๑๘

๑. เหตุยกเว้นความผิด	๑๑๙
๑.๑ การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย	๑๑๙
๑.๒ การกระทำของแพทย์ให้หญิงแท้งลูก	๑๓๒
๑.๓ การแสดงความคิดเห็นหรือข้อความโดย สุจริตเพื่อประโยชน์ตามที่กฎหมายบัญญัติ	๑๓๔
๑.๔ การแสดงความคิดเห็นหรือข้อความใน กระบวนการพิจารณาของศาลโดยคู่ความหรือ ทนายความ	๑๓๕
๒. เหตุยกเว้นโทษ	๑๓๕
๒.๑ การกระทำของบุคคลผู้มีจิตบกพร่อง โรคจิต หรือจิตฟั่นเฟือน	๑๓๖

- ๒.๒ การกระทำของบุคคลซึ่งมีนเมา
เพราะเสพสุราหรือสิ่งเมาอย่างอื่น ๑๓๘
- ๒.๓ การกระทำตามคำสั่งของเจ้านักงาน ๑๓๙
- ๒.๔ การกระทำความผิดบางฐานที่สามี
กระทำต่อภรรยา หรือภรรยากระทำต่อสามี ๑๔๑
- ๒.๕ การกระทำความผิดของเด็กอายุไม่เกิน
สิบปี หรือเกินสิบปีแต่ไม่เกินสิบห้าปี ๑๔๓
- ๒.๖ การกระทำด้วยความจำเป็น ๑๔๘
๓. เหตุลดหย่อนโทษ ๑๕๗
- ๓.๑ เหตุเพราะความเป็นญาติของผู้กระทำ ๑๕๗
- ๓.๒ เหตุเพราะผู้กระทำบันดาลโทสะ ๑๖๒
- ๓.๓ เหตุเพราะอายุของผู้กระทำความผิด ๑๖๘
๔. เหตุบรรเทาโทษ ๑๗๒

บทที่ ๔ การพยายามกระทำความผิด ๑๗๖

๑. ผู้กระทำกระทำไปไม่ตลอด หรือกระทำ
ตลอดแล้วแต่การกระทำไม่บรรลุผล ๑๗๗
- ๑.๑ ผู้กระทำลงมือกระทำความผิดแต่

กระทำไปไม่ตลอด	๑๗๘
๑.๒ ผู้กระทำกระทำไปตลอดแล้วแต่	
การกระทำไม่บรรลุผล	๑๘๑
๒. การกระทำนั้นไม่สามารถบรรลุผลได้อย่าง	
แน่แท้	๑๘๒
๒.๑ เหตุแห่งปัจจัยที่ใช้ในการกระทำ	๑๘๓
๒.๒ เหตุแห่งวัตถุที่มุ่งหมายกระทำต่อ	๑๘๔
๓. ผู้กระทำยังเสียเองไม่กระทำให้ตลอด	
หรือกลับใจแก้ไขไม่ให้การกระทำบรรลุผล	๑๘๖
๓.๑ ผู้กระทำยังเสียเองไม่กระทำ	
ให้ตลอด	๑๘๗
๓.๒ ผู้กระทำกลับใจแก้ไขไม่ให้การ	
กระทำบรรลุผล	๑๘๘
๔. โทษของการพยายามกระทำความผิด	๑๙๒
๔.๑ การพยายามกระทำความผิดซึ่งต้อง	
รับโทษ	๑๙๒
๔.๒ การพยายามกระทำความผิดซึ่ง	
ไม่ต้องรับโทษ	๑๙๓
๔.๓ การพยายามกระทำความผิดที่มีโทษ	

เท่ากับความสำเร็จ ๑๙๕

๔.๔ การพยายามกระทำความผิดที่

ศาลจะไม่ลงโทษก็ได้ ๑๙๖

บทที่ ๕ การกระทำขั้นเตรียมการกระทำ

ความผิด ๑๙๗

๑. หลีกจากคำพิพากษาศาลฎีกา ๒๐๓

๒. หลีกจากทฤษฎี ๒๐๖

บทที่ ๖ เจื่อนไขการลงโทษทางภาวะวิสัย ๒๑๑

๑. เจื่อนไขการลงโทษทางภาวะวิสัยที่เป็น
ข้อจำกัดในการลงโทษ ๒๑๕

๒. เจื่อนไขการลงโทษทางภาวะวิสัยที่เป็น
เหตุเพิ่มโทษให้หนักขึ้น ๒๑๖

บทที่ ๗ โทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย ๒๒๑

๑. โทษ ๒๒๓

๑.๑ โทษประหารชีวิต ๒๒๔

๑.๒ โทษจำคุก	๒๒๗
๑.๓ โทษกักขัง	๒๔๒
๑.๔ โทษปรับ	๒๔๗
๑.๕ โทษริบทรัพย์	๒๕๐
๒. วิธีการเพื่อความปลอดภัย	๒๖๖
๒.๑ กักกัน	๒๗๕
๒.๒ ห้ามเข้าเขตกำหนด	๒๘๓
๒.๓ เรียกประกันทัณฑ์บน	๒๘๕
๒.๔ คุมตัวไว้ในสถานพยาบาล	๒๘๘
๒.๕ ห้ามประกอบอาชีพบางอย่าง	๒๙๒

บทที่ ๘ อายุความ ๒๙๕

๑. อายุความฟ้องร้อง	๒๙๖
๑.๑ อายุความในความผิดต่อแผ่นดิน (ความผิดอันยอมความไม่ได้)	๒๙๖
๑.๒ อายุความในความผิดส่วนตัว (ความผิดอันยอมความได้)	๓๐๑
๒. อายุความฟ้องคดีขอให้กักกัน	๓๐๓
๓. อายุความล่วงเลยการลงโทษ	๓๐๔

๔. อายุความล่วงเลยการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ
หรือกักขังแทนค่าปรับ ๓๐๖
๕. อายุความล่วงเลยการใช้บังคับวิธีการเพื่อ
ความปลอดภัย ๓๐๗
 - ๕.๑ อายุความล่วงเลยการกักกัน ๓๐๗
 - ๕.๒ อายุความล่วงเลยการบังคับเกี่ยวกับ
การทำทัณฑ์บน ๓๐๘

บทที่ ๙ ประเด็นปัญหาในประมวลกฎหมายอาญาภาค

ความผิด	๓๑๖
๑. ความผิดเกี่ยวกับเพศ ๓๑๗	
๑.๑ ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา ๓๑๗	
๑.๒ ความผิดฐานกระทำอนาจาร ๓๒๕	
๑.๓ ความผิดฐานกระทำการอันควรขายหน้า
ต่อหน้าธารกำนัล ๓๓๓	
๒. ความผิดต่อชีวิตและร่างกาย ๓๓๗	
๒.๑ ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ๓๓๗	
๒.๒ ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นจน	

เป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย	๓๔๑
๒.๓ ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ	๓๔๕
๒.๔ ความผิดฐานใช้กำลังทำร้ายไม่ถึงกับเป็นอันตรายแก่กายและจิตใจ	๓๕๐
๓. ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์	๓๕๗
๓.๑ ความผิดฐานลักทรัพย์	๓๕๗
๓.๒ ความผิดฐานฉ้อโกง	๓๘๐
๓.๓ ความผิดฐานฉกฉวย	๓๙๒

บทที่ ๑๐ ประเด็นปัญหาในประมวลกฎหมายอาญา

ภาคลหุโทษ	๔๑๐
๑. ความผิดฐานพาอาวุธไปในเมือง หมู่บ้านหรือทางสาธารณะ	๔๑๖
๒. ความผิดฐานไม่ช่วยผู้ซึ่งตกอยู่ในภัยอันตรายแห่งชีวิต	๔๓๐
๓. ความผิดฐานประมาททำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายกายหรือจิตใจ	๔๓๗

๔. ความผิดฐานดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้าหรือด้วย
การโฆษณา

๔๔๓

ภาคผนวก

๔๔๙

บรรณานุกรม

๔๕๘

บทที่ ๑

การใช้กฎหมายอาญา

บทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญามาตราหนึ่ง ฯ โดยทั่วไปแล้วจะประกอบด้วยส่วนที่ระบุว่ากระทำความผิดที่ถือเป็นความผิด และส่วนที่กำหนดเป็นอัตราโทษไว้สำหรับความผิดฐานนั้น ๆ ซึ่งความผิดฐานต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญานั้น จะมีความผิดทั้งประเภทที่รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย และทั้งความผิดที่บุคคลทั่วไปเป็นผู้เสียหาย แต่ไม่ว่าความผิดประเภทใด หากเกิดขึ้นแล้วก็ล้วนกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมส่วนรวมด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้นกฎหมายอาญาจึงถือเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งสำหรับกำกับการกระทำของสมาชิกของสังคมให้สามารถอยู่ร่วมกันได้โดยปกติสุข

เมื่อกฎหมายอาญาถือเป็นกรอบสำหรับสังคม อันส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตตามปกติสุขของสมาชิกของสังคม การบังคับใช้จึงต้องมีหลักการที่จำกัด เครื่องครัด และ

ชัดแจ้ง ดังหลักการทั่วไปที่ว่า “กฎหมายอาญาต้องตีความโดยเคร่งครัด” ซึ่งนอกจากการตีความแล้ว ในบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาเองก็ได้บัญญัติถึงหลักการทั่วไปสำหรับการใช้กฎหมายอาญาไว้ด้วยแล้ว ดังนี้

๑. เวลาที่กฎหมายอาญาใช้บังคับ

หลักเกณฑ์สำคัญประการหนึ่งของกฎหมายอาญาเป็นไปตามหลักสากลที่กล่าวกันว่า “กฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง (Non-retroactivity Principle)” อันหมายความว่ากฎหมายอาญาจะไม่ใช้บังคับกับการกระทำที่เกิดขึ้นก่อนที่จะมีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดให้การกระทำเช่นนั้นเป็นความผิดหลักดังกล่าวนี้เกิดขึ้นเนื่องจาก ความต้องการจำกัดอำนาจขององค์กรผู้บัญญัติกฎหมาย ซึ่งหมายถึงสภานิติบัญญัติในระบอบประชาธิปไตย หรือองค์กรอื่นใดในระบอบการปกครองแบบอื่น ๆ แล้วแต่กรณี ซึ่งมีอำนาจมากและมีการใช้อำนาจตามอำเภอใจ

ต่อมาหลักการดังกล่าวได้ถูกบัญญัติไว้ในปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติข้อ ๑๑ (๒) บุคคลใดจะถูกตัดสินว่ามีความผิดทางอาญาใด อันเนื่องจากการกระทำหรือละเว้นใด อันมิได้ถือว่าเป็น

ความผิดทางอาญาตามกฎหมายแห่งชาติหรือกฎหมายระหว่างประเทศ ในขณะที่ได้กระทำการนั้นไม่ได้ และจะกำหนดโทษที่หนักกว่าที่บังคับใช้ในขณะที่ได้กระทำความผิดทางอาญานั้นไม่ได้ และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมืองข้อ ๑๕ ๑. บุคคลย่อมไม่ต้องรับผิดทางอาญา เพราะกระทำหรืองดเว้นกระทำการใดซึ่งในขณะที่ยังกระทำไม่เป็นความผิดอาญาตามกฎหมายภายในหรือกฎหมายระหว่างประเทศ และจะลงโทษให้หนักกว่าโทษที่มีอยู่ในขณะที่ได้กระทำความผิดอาญาไม่ได้ หากภายหลังการกระทำความผิดนั้นได้มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดโทษเบาลง ผู้กระทำความผิดย่อมได้รับประโยชน์จากบทบัญญัตินั้น ซึ่งในส่วนของประเทศไทยเองก็ได้มีบทบัญญัติของกฎหมายรับรองหลักการดังกล่าวไว้ด้วยแล้วในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๓๙ วรรคแรก บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญาเว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่ยังทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้และโทษที่จะลง

แก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้ อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

การบัญญัติหลักการดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญ ส่งผลให้หากมีการออกกฎหมายฉบับหนึ่งฉบับใดขึ้นมาในภายหลัง และกฎหมายฉบับดังกล่าวมีโทษทางอาญากฎหมายฉบับนั้นก็ต้องบัญญัติให้มีหลักเกณฑ์เป็นไปทำนองเดียวกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ ดังกล่าวจะมีบทบัญญัติในลักษณะที่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญไม่ได้

ด้วยเหตุผลที่กฎหมายอาญานั้นมีบทลงโทษของการกระทำผิด อันเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของบุคคล ฉะนั้นจึงควรที่จะได้กำหนดไว้เพื่อให้บุคคลรู้ล่วงหน้าว่าการกระทำอย่างไรเป็นความผิดและถ้ากระทำให้จะถูกลงโทษอย่างไรสาระสำคัญของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ จึงสรุปได้ว่าการดำเนินคดีอาญานั้น เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทุกขั้นตอนไม่ว่าจะเป็นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือผู้พิพากษาจะต้องพิจารณาการกระทำผิดโดยยึดถือกฎหมายซึ่งมีผลบังคับใช้อยู่ในขณะที่มีการกระทำความผิดเป็นหลัก ถ้าในขณะที่มีการกระทำ ยังไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นถือเป็นความผิด แม้ว่าขณะที่มีการดำเนินคดีจะมีกฎหมายออกมาใหม่บัญญัติว่าการกระทำนั้น

เป็นความผิดแล้ว แต่จะนำเอากฎหมายที่เพิ่งออกมาใหม่ไปใช้ย้อนหลัง เพื่อพิจารณาว่าการกระทำซึ่งเกิดขึ้นมาก่อนแล้วนั้นเป็นความผิดไม่ได้

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะพิจารณาแล้วได้ความว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด แต่โทษสำหรับความผิดดังกล่าว ต่อมาภายหลังได้มีการแก้ไขให้สูงขึ้น การจะกำหนดโทษก็ต้องกำหนดตามบทบัญญัติของกฎหมายซึ่งมีผลบังคับใช้อยู่ในขณะกระทำความผิด จะกำหนดให้สูงขึ้นตามบทบัญญัติที่แก้ไขใหม่ไม่ได้เช่นเดียวกัน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑/๒๔๘๙ กฎหมายใดบัญญัติย้อนหลังลงโทษการกระทำ การเขียนการพินัยกรรม ที่แล้วมาย่อมขัดต่อรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๔ กฎหมายนั้นย่อมตกเป็นโมฆะ จะใช้บังคับไม่ได้พระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม เฉพาะที่บัญญัติย้อนหลังนั้น ย่อมขัดต่อรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๔ จึงเป็นโมฆะส่วนบทบัญญัติที่ว่าด้วยการกระทำหลังจากใช้พระราชบัญญัตินี้แล้ว เป็นอันใช้บังคับได้โดยสมบูรณ์สภาผู้แทนราษฎรอาจออกกฎหมายย้อนหลังได้ต่อเมื่อกฎหมายที่ให้ย้อนหลังนั้นไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เช่น พระราชบัญญัติงบประมาณศาลเป็นผู้มีอำนาจที่จะชี้ขาด

กฎหมายที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญว่าเป็นโมฆะตามรัฐธรรมนูญ
มาตรา ๖๑ ได้

(หมายเหตุ พระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พ.ศ.
๒๔๘๘ มาตรา ๓ บัญญัติว่า “การกระทำใดๆ อันบุคคลได้
กระทำไม่ว่าในฐานะเป็นตัวการหรือผู้สมรู้ต้องตามที่เป็นบัญญัติ
ไว้ต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นอาชญากรรมสงคราม และผู้กระทำเป็น
อาชญากรรมสงคราม ทั้งนี้ ไม่ว่าการกระทำนั้นจะได้กระทำ
ก่อนหรือหลังวันใช้พระราชบัญญัตินี้...” จะเห็นว่าโดยเนื้อหาของ
มาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้บัญญัติให้การ
กระทำของบุคคลที่ถือว่าเป็นอาชญากรรมสงคราม ไม่ว่าจะ
กระทำก่อนหรือหลังวันประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว
ให้ถือเป็นความผิดทั้งสิ้น และโดยที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มี
โทษทางอาญา ศาลจึงวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้
เฉพาะส่วนที่ให้มีผลย้อนหลัง ย่อมขัดกับรัฐธรรมนูญ ไม่อาจ
ใช้บังคับได้เฉพาะส่วนนั้น อันถือได้ว่าเป็นคำวินิจฉัยที่ไป
ตามหลักสากลของการใช้กฎหมายอาญา)

หลักการเรื่อง “กฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง” นี้ได้
บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒ วรรคแรก

บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

จากบทบัญญัติในมาตราดังกล่าว สามารถแยกอธิบายได้ ดังนี้

๑. กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติไว้เป็นความผิด

หลักการพิจารณาว่าการกระทำนั้น ๆ จะเป็นความผิดอาญาหรือไม่ ต้องพิจารณาจากตัวบทกฎหมายในขณะกระทำว่าได้กำหนดไว้ให้การกระทำนั้น ๆ เป็นความผิดหรือไม่ หากว่าขณะลงมือกระทำยังไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิด แม้ภายหลังจะมีกฎหมายบัญญัติไว้ให้การกระทำเช่นนั้นเป็นความผิด ผู้ลงมือกระทำไปก่อนหน้านั้นก็ไม่มี ความผิด แม้ว่าผลของการกระทำจะเกิดขึ้นต่อเบื้องมาจนถึงวันที่มีกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด การกระทำนั้น ๆ ก็ยังไม่เป็นความผิดอยู่เช่นเดิม

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๙๗๘/๒๕๐๖ ไม่แยกราชนี้เป็น
ไม้ที่ขึ้นอยู่ในที่ดินของจำเลยและจำเลยได้ตัดฟันมา ๘-๙ ปี

แล้วซึ่งเป็นเวลาก่อนพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๐๓ ใช้บังคับการตัดฟันไม้ของจำเลยดังกล่าวย่อมไม่เป็นการผิดและตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ก็ได้กล่าวถึงว่าให้ มีผลย้อนหลัง ฉะนั้นจะใช้กฎหมายฉบับใหม่ให้มีผลย้อนหลัง เป็นการลงโทษบุคคลในทางอาญาย่อมจะกระทำมิได้และการมีไม้เหล่านั้นต่อมาภายหลังเมื่อประกาศใช้พระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๐๓ แล้ว ไม้เหล่านั้นก็ย่อมไม่กลายเป็นไม้หวงห้ามผู้ใดมีไว้ย่อมไม่อยู่ในบังคับที่จะต้องขออนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่และผู้มีไม้เหล่านั้นไว้ในครอบครองก็ไม่มี ความผิดด้วย

(หมายเหตุ ขณะลงมือกระทำยังไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าต้นยางเป็นไม้หวงห้าม การตัดฟันต้นยางจึงยังไม่ถือเป็นการตัดฟันไม้หวงห้ามซึ่งจะต้องขออนุญาต ดังนั้น เมื่อตัดฟันต้นยางแล้วเก็บไม้อย่างเอาไว้นั้นตลอดมาจนกระทั่งถึงวันที่มีกฎหมายบัญญัติว่าต้นยางเป็นไม้หวงห้าม จึงไม่ถือว่าไม้หวงห้ามไว้ในครอบครอง)

๒. กฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นได้กำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงจะต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

หลักการนี้มาจากสุภาษิตภาษาละตินที่เรียกว่า “*Nullum Crimen, Nulla poena sine lege*” หรือ “ไม่มี ความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย”¹ เพื่อเป็นหลักประกัน สิทธิของประชาชนมิให้ถูกรัฐลิดรอนโดยมิชอบหรือโดยไม่มี ฐานกฎหมายรองรับ (IULIA CRISAN: 2010)

ความผิดอาญาฐานใดมีอัตราโทษเท่าใด จะต้องมีการ กำหนดเอาไว้ในต้วบทกฎหมายอย่างชัดเจน และการกำหนด โทษที่จะลงแก่บุคคลผู้กระทำความผิด จะต้องอยู่ภายใน อัตราที่กำหนดเอาไว้ในกฎหมายเท่านั้นเช่น ถ้าความผิดฐานใดในบทบัญญัติกำหนดโทษปรับแต่เพียงสถานเดียว การ

¹ *Nullum Crimen, Nulla poena sine lege* มีหลัก ๔ ประการ คือ ๑. กฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง ๒. ห้ามเทียบเคียงกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งเพื่อลงโทษทางอาญาแก่บุคคล ๓. กฎหมายอาญาเองบัญญัติให้ชัดเจนแน่นอน และ ๔. กฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง (คณิต ณ นคร: ๒๕๓๘ น. ๒๕๔๓ ๕๑)

ลงโทษผู้กระทำความผิดก็จะต้องปรับเพียงสถานเดียว จะลงโทษจำคุก หรือโทษอื่น ๆ ด้วยไม่ได้ และโทษปรับก็จะต้องไม่เกินอัตราที่กำหนดไว้ในบทกฎหมายนั้น ๆ เช่นเดียวกัน

คำพิพากษาฎีกาที่ ๓/๒๕๔๒ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๓๒ บัญญัติว่า ในคดีหมิ่นประมาทซึ่งมีคำพิพากษาว่า จำเลยมีความผิด ศาลอาจสั่ง (๒) ให้โฆษณาคำพิพากษาทั้งหมด หรือแต่บางส่วนในหนังสือพิมพ์หนึ่งฉบับ หรือหลายฉบับครั้งเดียวหรือหลายครั้ง โดยให้จำเลยเป็นผู้ชำระค่าโฆษณาจะเห็นได้ว่าตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๓๒ ให้อำนาจศาลสั่งให้โฆษณาคำพิพากษาเท่านั้น มิได้มีกฎหมายให้อำนาจศาลสั่งให้โฆษณาคำขออภัยด้วย ดังนั้นที่ศาลล่างทั้งสองสั่งให้จำเลยที่ ๑ โฆษณาคำขออภัยต่อโจทก์ด้วยจึงเป็นการลงโทษจำเลยที่ ๑ นอกเหนือจากโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายต้องห้ามตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๖๖ วรรคหนึ่ง คำพิพากษาของศาลล่างทั้งสองที่สั่งให้จำเลยที่ ๑ โฆษณาคำขออภัยต่อโจทก์จึงไม่ชอบ

(หมายเหตุกรณีนี้เป็นกรณีความผิดอาญาฐานหมิ่นประมาท ซึ่งในความผิดดังกล่าวประมวลกฎหมายอาญาได้

บัญญัติอัตราโทษไว้ในมาตรา ๓๒๖ , ๓๒๗ และ ๓๒๘ ให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษจำคุก หรือปรับ และทั้งจำทั้งปรับ และนอกจากนี้ใน มาตรา ๓๓๒ ยังได้กำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้กระทำความผิดโฆษณาคำพิพากษาทั้งหมดหรือบางส่วนในหนังสือพิมพ์ฉบับเดียวหรือหลายฉบับ ครึ่งเดียวหรือหลายครั้งก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่นอกจากกรณีดังกล่าวแล้วศาลจะสั่งให้ผู้กระทำความผิดกระทำอย่างด้วยไม่ได้ ดังนั้น ตามฎีกานี้ที่ศาลสั่งให้จำเลยโฆษณาคำขอภัยในหนังสือพิมพ์ด้วย จึงไม่อาจกระทำได้ เนื่องจากขัดกับบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒)

ข้อยกเว้นของกฎหมาย

อย่างไรก็ตาม หลักการที่ว่า “กฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง” นั้น ยังมีข้อยกเว้นให้สามารถมีผลย้อนหลังได้ในบางกรณี ได้แก่ หากบทกฎหมายใดย้อนหลังไปแล้วจะเป็นผลดี หรือ “ย้อนหลังไปเป็นคุณ” แก่ผู้กระทำความผิด ก็สามารถใช้กฎหมายบทนั้นย้อนหลังได้ ข้อยกเว้นดังกล่าวได้บัญญัติไว้ในกฎหมายอาญา ๒ กรณี ดังนี้

กรณีที่ ๑ บทบัญญัติในมาตรา ๒ วรรค ๒ ถ้าตาม บทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง การกระทำ เช่นนั้นไม่เป็นความผิดต่อไป ให้ผู้ที่ได้กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด และถ้าได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้ว ก็ให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดนั้น ถ้ารับโทษอยู่ก็ให้การลงโทษนั้นสิ้นสุดลง ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ ดังนี้

๑. บทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติขึ้นภายหลัง กำหนดว่าการกระทำเช่นนั้นไม่เป็นความผิดอีกต่อไป ผู้ที่กระทำความผิดพ้นความผิดไปโดยผลของกฎหมาย

เป็นกรณีที่คดีของผู้กระทำความผิดยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ ได้แก่ คดีซึ่งอยู่ในชั้นพนักงานสอบสวน หรือชั้นพิจารณาสั่งสำนวนของพนักงานอัยการ หรืออยู่ระหว่างพิจารณาคดีของศาลชั้นต้น อุทธรณ์ หรือฎีกา แต่ยังไม่มีการพิพากษาถึงที่สุด กฎหมายให้ถือว่าผู้กระทำพ้นความผิดไปโดยปริยาย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๑๘/๒๕๓๕ (ประชุมใหญ่)

ขณะคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกาปรากฏว่า

พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๓ ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๑๗ พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๔ บัญญัติว่า “ผู้ใดออกเช็คเพื่อชำระหนี้ที่มีอยู่จริงและบังคับได้ตามกฎหมายโดยมีลักษณะหรือมีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ (๑) เจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็คนั้น...” ดังนั้นการออกเช็คที่จะมีมูลความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวจะต้องปรากฏในเบื้องต้นว่ามีหนี้ที่จะต้องชำระก่อนแล้วจึงเลยออกเช็คเพื่อชำระหนี้ซึ่งเป็นหนี้ที่บังคับได้ตามกฎหมายแต่ข้อเท็จจริงในคดีนี้ปรากฏตามที่โจทก์และโจทก์ร่วมนำสืบว่า จำเลยออกเช็คเพื่อแลกเงินสดจากนางวิภา ก่อนออกเช็คจำเลยและนางวิภาหาได้มีหนี้ต่อกันไม่ศาลฎีกาโดยมติที่ประชุมใหญ่ เห็นว่าการออกเช็คแลกเงินสดของจำเลยดังกล่าวมิใช่เป็นการออกเช็คเพื่อชำระหนี้ที่มีอยู่จริงจึงไม่เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๔ ซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง ในกรณีเช่นนี้ศาลฎีกาเห็นว่าจำเลยยอม

ประวัติผู้เขียน

นพดล พลกุล พนักงานอัยการ

การศึกษา

มัธยมศึกษาตอนต้น	โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดนครศรีธรรมราช
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)	วิทยาลัยเทคนิคสมุทร (ช่างอิเล็กทรอนิกส์)
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)	วิทยาลัยเทคนิคนครศรีธรรมราช (ช่างอิเล็กทรอนิกส์)
ปริญญาตรี	มหาวิทยาลัยรามคำแหง (นิติศาสตร์บัณฑิต)
เนติบัณฑิตไทย	สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา (สมัยที่ ๔๓)
ประกาศนียบัตร	ภาษาอังกฤษเฉพาะวิชาชีพ กฎหมาย (ปออ.)
	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

การทำงาน

เจ้าหน้าที่เครื่องคอมพิวเตอร์	สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศ กรมศุลกากร
นิติกร	สำนักงานสรรพากรภาค ๑๒ กรมสรรพากร
พนักงานอัยการ	รองอัยการจังหวัด สำนักงานอัยการจังหวัดสงขลา

